

KULTURA A UMĚNÍ

Táta Homo sapiens hlasitě krkl a pak si otřel ruce o cíp minisukně mámy Homo sapiensové ze zubří kožešiny... „Co tam ten kluk může dělat?“ zeptala se máma Homo sapiensová. „To mu přece nemůže trvat tak dlouho, uklidit po obědě pár kostí a kus mamutí chrupavky. Půjdu se podívat, co tam provádí.“ Jak se přiblížila, spatřila něco, z čeho se jí zjezily chlupy na zádech. Její výkřiky vyburcovaly zbytek rodiny... Do jeskyně se jim záhadně vplížilo stádo huňatých mamutů! Ty obrovské bestie teď skotačily kolem malého Umy, který tam seděl naprosto v klidu, s žebírkem v ruce. Táta Homo sapiens promluvil jako první: „V... v... vyžeň ty obludy,“ zakoktal, „než nás udupou k smrti.“ „To je v pořádku, tati, vždyť nejsou opravdoví, ty jsem vyrobil já tímhle!“ řekl Um a pyšně zvedl ruku se zuhelnatělým mamutím žebírkem.

(Michael Cox: Vykutálené výtvarné umění)

Ve kterém historickém období se odehrává epizoda z ukázky? Řekněte, co je v ní nereálného.

KULTURA

S kulturou se ve svém životě setkáváme na každém kroku. Za **kulturu** můžeme považovat **vše, co člověk vymyslel nebo vytvořil**, ale také to, jak se chová, jak chodí oblečený, jak stoluje apod.

Lidé si postupně upravovali – zkulturnovali své okolí, přírodu, která je obklopovala. Káceli neprostupné lesy, stavěli zavlažovací zařízení, cesty, vesnice, města. Vytvářeli si tak kulturní prostředí, v němž chtěli žít. Rozlišujeme tedy:

- **přírodní krajinu** (vzniklá bez lidského přičinění),
- **kulturní krajinu** (vytvořená lidmi).

Podle projevů lidské činnosti rozdělujeme kulturu na:

- **hmotnou kulturu**,
- **duchovní kulturu**.

2 Slovo *kultura* pochází z latinského „cultus“ – v překladu pěstování, vzdělávání.

Uveďte příklady přírodní a kulturní krajiny.

přírodní krajina – krajina nedotčená lidskou činností

kulturní krajina – krajina kultivovaná lidskou činností

hmotná kultura
(zámek Slavkov u Brna)

duchovní kultura

HMOTNÁ KULTURA

Hmotná kultura zahrnuje **hmotné** neboli **materiální** výtvořky **člověka**, které slouží lidem v jejich praktickém životě **k uspokojování materiálních potřeb**. Patří sem např. domy, dopravní a komunikační prostředky, věci denní potřeby.

DUCHOVNÍ KULTURA

Jako **duchovní kulturu** označujeme takové lidské výtvořky, které **uspokojují duchovní potřebu člověka**. Mají **nemateriální podobu**. K duchovní kultuře patří umělecká díla (např. literatura, hudba, divadelní a filmová představení), soubory pravidel chování, zákony, náboženská vyznání, sumy vědomostí obsažené ve vědách apod.

KULTURNÍ ROZMANITOST SVĚTA

Lidé v různých částech světa žijí odlišným způsobem života, vytvářejí si své vlastní **zvyky a kulturu**. Je to dáno např. klimatickými podmínkami a historií dané oblasti. Říkáme, že svět je **kulturně rozmanitý**. Proto můžeme chápat kulturu i jako životní styl lidí žijících na určitém území nebo v určitém historickém období. Z toho důvodu mluvíme o kultuře románské, gotické, evropské, japonské apod.

UMĚNÍ

Lidé už od pravěku vytvářeli předměty, které měly zabezpečit jejich základní potřeby – např. ošacení, obydlí a pracovní nástroje. Postupem času začali vytvářet také **předměty, které uspokojovaly lidskou potřebu vnímat krásu, dokonalost a harmonii** (např. malby, sochy, obrazy). Nedílnou součástí kultury se tak stalo **umění**. Je to **lidská činnost, která má za cíl vytvořit umělecké dílo**.

2 Slovo **umění** – latinsky „ars“, řecky „techné“ – znamená v překladu „dovednost“. Rovněž v češtině má společný slovoslovný základ se slovem „umět“.

Umělecké dílo by v nás mělo vyvolat **pocit krásna**, obohatit nás o **nové dojmy**. Vypovídá zároveň i o autorových pocitech a názorech, **informuje** nás o životě v jiných dobách a krajích a také **vychovává**. Umělecká díla plní tedy hlavně **estetickou funkci**, kromě ní rovněž **funkci komunikativní, informativní a výchovnou**.

Jak už víte, umělecká díla zařazujeme do **duchovní kultury**, protože nám zprostředkovávají zejména **duchovní hodnoty**, přestože se některých z nich můžeme dotknout.

Každý člověk vnímá umění a krásu různě. To, co se jednomu líbí, může v jiných lidech vzbuzovat negativní pocity. Stanovit hranici mezi tím, co je krásné, a co ne, je obtížné.

2 Zjednodušená napodobenina uměleckého díla, která má být pouze libivá, bez hlubšího smyslu, se nazývá **kýč**.

Napište svou představu o tom, co je krásné. Povídejte si o současném ideálu ženské a mužské krásy.

způsob zdobení svobodných mužů z kmene Masajů (Tanzanie)

jeden z nejslavnějších světových obrazů (Leonardo da Vinci: Mona Lisa)

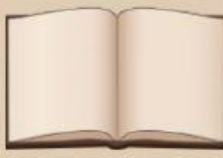
DRUHY UMĚNÍ

Rozlišujeme několik **základních druhů umění***. Patří k nim:

- **výtvarné umění** (malířství, sochařství, fotografie, architektura),
- **dramatické umění** (divadlo a film),
- **hudební umění** (hudba, zpěv),
- **taneční umění**,
- **literární umění**.

Druhy umění

Ke každému druhu umění doplňte jména umělců, kteří v něm vynikali (vynikají).

 výtvarné	 dramatické	 literární	 hudební	 taneční

Eva Pilarová	Jan Triska	Miloš Forman	Alfons Mucha	Ema Destinová
Bohumil Hrabal	Jan Saudek	Daria Klimentová	Adéla Pollertová	Karel Čapek
Bedřich Smetana	Jan Kaplický	Josef Škvorecký	Ladislav Smoljak	